

PRZEGLĄD

ROLNICZY, HANDLOWY I PRZEMYSŁOWY

Pismo bezpłatne, wychodzące dwa razy na tydzień
przy

DZIENNIKU WARSZAWSKIM.

N^{ER} 69.

WARSZAWA. — NIEDZIELA

Dnia 21 Sierpnia (2 Września) 1855 roku.

SPRAWOZDANIE

o targu Śto-Jańskim na wełnę w r. b.

Targ Śto-Jański na wełnę w Warszawie w r. b. rozpoczął się jak zwykle w dniu 3 (15) czerwca i trwał dni cztery.

Na dni trzy przed terminem rozpoczęcia targu, urządzone zostały na placu Krasiańskich i przed Ratuszem wagi do wyważania, tudzież na pierwszym z pomienionych placów pomosty do układania dostawionej wełny.

Już z d. 11 maja (22 czerwca) r. b. niejaki ruch w dowozie zaczął się objawiać, i w dniu tym przeważono wełny pud. 452 f. 7.

W dniach następnych dowóz znacznie się zwiększył i trwał bez przerwy nietylko do dnia 6 (18) czerwca włącznie, to jest do czasu przeznaczonego na ukończenie jarmarku, w którym to dniu przeważono jeszcze pud. 2 362, ale przedłużył się nawet poza termin takowy, głównie z powodu że w czasie zwykle dla strzyży i mycia pogoda nie sprzyjała onym; w skutku czego obywatele oczekując dogodniejszej pory z dopełnieniem ich nieco spóźnili się, na czem jednak nie stracili, lecz owszem odnieśli korzyści, albowiem tak strzyża jak i mycie udały się w r. b. jak najlepij.

Tym więc sposobem wazono niedchodzące transporta wełny, jako na targ Śto-Jański zadeklarowanej jeszcze przez dni dwa, tj. 7 (19 i 8 (20) czerwca, w pierwszym na wszystkich w drugim na dwóch wagach miejskich i na wadze Bankowej.

Ilość wołny w dwóch dniach powyższych dostawionej wynosiła pudów 851 f. 26.

Przez cały czas trwania targu dowieziono takowej pud. 16,612 f. 3

Ze zaś w roku 1854 przywieziono i przeważono . . . 15 100 . —

przeło w r. b. więcej pudów 1,512 f. 3

Ilość dowiezionj wełny, dostarczyło 263 producentów, a mianowicie:

z gubernji Warszawskij pud. 5,749 f. 21

• Lubelskiej . . . 4,474 . 16

• Plockiej . . . 4,480 . 6

• Radomskiej . . . 1,516 . 14

• Augustowskiej . . . 186 . 7

pud. 16,404 f. 24

z przeniesienia . pud. 16,404 f. 24
z Cesarstwa t. j. z gubernji Grodzieńskiej . . . 207 . 19

Razem jak wyżej . pud. 16,612 f. 3

Ustanawiając zatem ogólną produkcję wełny na 118,885 pudów jak w r. z., a to z powodów jakie już w ówczas wpłynęły najęzniejszenie, wypadnie, że na tegorocznym targu znajdowało się wełny $\frac{1}{7}$ część ogólnej produkcji.

W tej ilości było:

a) wysoko cienkiej . . . pud. 2,660

b) cienkiej . . . 3,840

c) średniej . . . 6,800

d) ordynaryjnej . . . 3,312

Zkąd w porównaniu do przywozu był następujący stosunek:

ad a. wysoko cienkiej jak 1 : 6

b. cienkiej . . . 1 : 4

c. średniej . . . 1 : 10

d. ordynaryjnej . . . 1 : 5

Targ terazniejszy poprzedziły nader pomysłne wiadomości z Wrocławia, gdzie ceny były wysokie na wełnę i dochodziły od 15 do 18 talarów na centnarze, czyli na pudzie od rsr. 4 kop. 9 do rsr. 4 kop. 90, od cen jakie były w r. 1954 na targu Warszawskim, dla tego to w 1m dniu, 3 (15) czerwca r. b. rozpoczęcia tegorocznego jarmarku, kupcy w ogólności okazywali niechęć do kupna, skutkiem czego zagraniczni zaledwie kilka partyj nabyli i to bardzo małych, z krajowych zaś fabrykantów tylko Fiedler z Opatówka najwięcej kupił, bo przeszło pudów 300. W ogóle w tym dniu sprzedano około pudów 800. Gatunki wełny cienkiej i bardzo cienkiej płacono za centnar od tal. 90 do 115 czyli za pud od rsr. 24 kop. 55 do rsr. 31 kop. 35.

Tego dnia znaczna liczba kupoów wydalila się po godzinie 4ej po południu z placu targowego, a kilku zagranicznych wieczorem wyjechało; mniejsi zaś fabrykanci z Królestwa weale w tym dniu na targ nie przybyli, oczekując zniżenia się cen.

Dnia następnego to jest 4 (16) czerwca obywatele powodowani brakiem ruchu handlowego na placu targowym, jaki w dniu poprzednim objawiał się, przyszli do przekonania o potrzebie niejakiemu zmoderowania cen podawanych dla większego zbliżenia kupujących z sobą, w skutku czego rzeczywiście ceny obniżyły się, bo były tylko od 12 do 15 talarów na centnarze czyli od rsr. 3 kop. 24 do rsr. 4 kop. 9 na pudzie wyższe od zeszlórocznych; dla tego téz już od godziny 9ej z rana

ruch znaczniejszy objawił się i bez przerwy trwał do godziny 6ej po południu, skutkiem czego handel więcej nabrał życia i sprzedano wełny około pudów 1,000.

Za gatunki średnie i cienkie płacono od tal. 83 do 105, czyli za pud od rsr. 22 kop. 6 do rsr. 28 kop. 63. Znaczniejsze partje nabyli: Fiedler, a po nim Zachert—mniejsi fabrykanci tylko kilka mało znaczących partyj kupili.

Zagraniczni zaś kupey z kupnem w tym dniu wstrzymywali się oczekując na wiadomość telegraficzną z Szczecina dopiero o godzinie 4-j po południu nadeszła, podług której ceny na tamtym targu spadły i były niższe od cen wełny na jarmarku poznańskim.

Gatunki wełny wysoko cienkiej z Chelma, Maluszyna, Żytna, Szczawina, Gzichowa i inne nie miały jeszcze nabywców. Obok tego w tym dniu nadchodziły nowe transporta wełny tak na sprzedaż przeznaczoną jako też w zmie zakontraktowaną.

Trzeciego dnia targu to jest 5 (17) czerwca, ceny jeszcze więcej zniżyły się, bo tylko od tal. 9—12 na centnarze czyli od rsr. 2 kop. 45 do rsr. 3 kop. 27 na pudzie wyższe były od cen roku 1854. Nabyto w tym dniu wełny około pud. 1600. Kupowali fabrykanci krajowi i Cesarstwa, mianowicie: Fiedler, Zachert i Moes; z zagranicznych zaś Freund i inni. Bardzo była chwaloną tak co do gatunku jako też mycia i urzędzenia wełna Brzezińskiego z Strzeszkowic powiatu i gubernji Lubelskiej.

Dnia 6 (18) czerwca, czyli czwartego i ostatniego przeznaczonego na jarmark targ bardzo był ożywiony. Kupey i fabrykanci spieszenie brali się do kupna i sprzedano wełny pudów około 1,800. Ceny jednak były jeszcze niższe jak dnia poprzedniego, bo tylko od tal. 8—11 na centnarze czyli od rsr. 2 kop. 18 do rsr. 3 na pudzie wyższe od roku zeszłego, i w tym dniu najwięcej kupił Fiedler, bo około pudów 300, Zachert 200, Moes 100. Fabrykanci z Tomaszowa i innych miast fabrycznych Królestwa około pudów 600, z zagranicznych zaś Freund pudów 500, resztę około pudów 80 bracia Henslowie, komisant od Fullermana i Schliez z Guben; na których obywatele wiele rachowali, bardzo mało na tym jarmarku wełny nabyli.

Najcieńsze gatunki płacono od tal. 95 do 105 za centnar, czyli od rsr. 25 kop. 90 do rsr. 28 kop. 63 za pud. Cenione były szczególnie gatunki z Pass, Żelechowa, Branicy, Obór, Witulina i Starozrzeb. — Z Zegrza wełna 1ej klasy na którą oczekiwano, dopiero po jarmarku nadeszła.

W następnym dniu tj. 7 (19) czerwca wszystka wełna wprost przez obywateli dostarczona, czyli tak zwana oryginalna, wynosząca około pudów 1,200 sprzedaną została; pozostała tylko z skazami, czyli felerowa i mieszana od sterozakonnych, oraz z nowych transportów pochodząca, której na placu było około pudów 500, jak niemniej znajdującą się w składzie bankowym w ilości około pud. 700, z gatunku średnio-cienkiej, z którą producenci w cenie trzymali się. Ceny były jeszcze niższe, bo wynosiły od tal. 7 do 9 na centnarze, czyli od rsr. 1 kop. 90 do rsr. 2 kop. 45 na pudzie wyżej od cen roku zeszłego. Nabywcami byli mniejsi fabrykanci i spekulanci z miast fabrycznych, którzy z powodu znizonych cen, mogli przystąpić do kupna.

(Dokończenie nastąpi).

Najpotrzebniejsza znajomość używanych w gospodarstwie wiejskiem surowych materiałów.

O drzewie.

Drzewo porządkowe.

(Dalszy ciąg).

Spuszczanie drzewa.

Czyli drzewo spuszczać na wiosnę gdy ma miazgę, czy też w jesieni lub w zimie kiedy już straciło miazgę, jest jeszcze nie rozstrzygniętą rzeczą. Za spuszczeniem w czasie ostatnim da się powiedzieć co następuje: Ponieważ miazga jest skoncentrowaną i nie przychodzi do stanu skisłości, gdyż ze stopniowo rozwijającym się ciepłem ulatnia; przetoż drzewo mniej podpada zbutwiałości, jest trwalsze, nie tak prędko robaczeje i nie tak łatwo się paczy i pęka. W lecie prędzej drzewo wysycha, ale też za to bardziej się łupie i pęka. Drzewo zresztą spuszczone podczas jesieni lub w zimie, jest cięższe, zbitwsze, mocniejsze i twardsze, daje się łatwiej obrócić i jest go więcej, gdyż zwierzchnia warstwa biału jest już wystąpiła.

Przeciwnicy tego zaś utrzymują: W lecie ulotni się miazga, zanim przyjdzie w zakis, a drzewo prędzej wysycha i prędzej go użyć można. Pęknięcie następuje wtenczas tylko, jeżeli się obrabiają wielkie pnie w całości. Co się zaś tyczy mocy drzewa, to różnica w tym jest nader mała, aby na nią zważać można; a o zyskaniu drzewa przez wystąpienie biału mowy być nie może, gdyż go zwykle i tak się odrzuca jako część drzewa niezdatną.

W ogólności możnaby jednak przyjąć, że u pniów, które po spuszczeniu zaraz w sztuki rozebrać się mają, czas ścinania może być obojętny; u pniów zaś które w całości mają być użyte, osobliwie przy drzewie iglastem, powinno się zważać aby w zimie były spuszczone, jeżeli nie są do wodnej budowy przeznaczone.

Drzewo spuszcza się pospolicie siekierami, albo piłą, lub też obojętnie razem. Rzadziej wykopuje się z korzeniami. Przy spuszczeniu wszelką należy zachować ostrożność, mianowicie uważać, aby padające drzewo nie uszkodziło ludzi lub bydła, i nie zepsuło bez potrzeby młodego podrostu drzewiat.

Dalsze obchodzenie się z drzewem.

W ogólności.

Na drzewo porządkowe bierze się zwykle tylko odziemek aż pod gałęzie. Korę obtłupuje się niekiedy z całego pnia, niekiedy tylko od dołu, a czasem zostawia się cały kłoc w korze, według tego jak ma schnąć i na co się ma użyć. Kawały drzewa nazywają się podług kształtu: kłocami jeżeli są obróbrane, a okrągłakami, jeżeli siekierą ani tknięte nie były. Obróbrane zaś toporem, siekierą lub piłą, zowią się: belkami, ryglami, poprzeczami, słupami, podciągami, zastrzałami i t. d.

Piłą rżniemy deski, blochy i łaty. Blochy są przynajmniej dwa całe grube. Bokami (swartami) nazywają najpierwsze deski z brzeża, któ-

re zazwyczaj są nierówne i zewnątrz korą pokryte i okrągłe.

Kłoc na pół przetrzięty wydaje półlina, a przetrzięty dwa razy na krzyż, czyli każda półlina na raz jeszcze, wyda krzyżowinę.

Schnięcie drzewa.

Przy wysuszaniu drzewa na następujące rzeczy uważać:

1. Siła związku włókien pomiędzy sobą ma się do właściwej mocy drzewa, jak siła potrzebna do złamania do siły potrzebnej do łupania.

2. Włókna posiadają sprężystość i władzę skurczenia się w gorącu, a rozszerzania się w chłodzie i wilgoci.

3. Czém starsze i wystalsze są drzewa, tém mniej przyjmują wilgoci, i tém mniej się skupiają i kurczą.

4. Czém prędrzej drzewa pozbywają się wilgoci przyrodzonej i czém naglżej schną, tém bardziej się pękają, gdyż skupianie przy schnięciu jest większe od spoistości włókien pomiędzy sobą.

5. Najlepiej schnie drzewo, gdy zaraz po ścięciu w drobne kawały na pozdłuż jest rozebrane.

6. Jeżeli pnie schną w korze, natenczas mokość z drzewa ustępuje powoli, gdyż kora nie przepuszcza wilgoci z wewnątrz, ale owszem wciąga ją jeszcze z zewnątrz. Pod korą łatwiej drzewo robaczeje, lecz nie tak łatwo pęka.

7. Oblupione drzewo z kory schnie lepiej, lecz pamiętać trzeba, że na wyniosłych i ciepłych miejscach bardziej pęka jak na wilgotnych.

8. Drzewo zaraz po spuszczeniu obrobione nie pęka tak bardzo, albowiem razem z białem oddało się największą część soków wilgotnych.

9. Zdrowe drzewo pęka przy schnięciu bardziej, jak nadpsute i skruszale, a zgniłe wcale się nie pęka.

10. Drzewo na deski powinno być zaraz po spuszczeniu porznięte, a deski należy zaraz pod jakie pokrycie złożyć. Grubej drzewno deski mniej pękają jak deski białe i cienkie.

11. Dobrze jest przy wysuszaniu drzewa odebrać mu pierwszą grubą korę, a zostawić mu tylko, i potem je złożyć w chłodnym miejscu gdyż w takim razie soki wilgotne nie za prędko i nie za wolno wychodzą będą.

12. Inny środek do oddalenia ze pnia soków jest ten, aby po spuszczeniu go obłupić mu korę aż do wierzchołka; wierzchołek rosnąc wciąż jeszcze, wyciągnie ze pnia wszystkie soki w siebie.

13. Mokre drzewo poznać można po ciemniejszym kolorze, po większej wadze, po głuchym głosie przy uderzeniu go i po większej trudności w obrabianiu. Mokro drzewo dębowe lub brzoście nabiera w samym rznięciu czarnego koloru.

Różne postępowanie w celu poprawienia drzewa.

Celu tego dopiąć można w kilkoraki sposób:

1. Przez wymoczenie. Zaraz po spuszczeniu kładzie się drzewo na kilka miesięcy do bieżącej wody i zanurza je całkiem. Po wydobyciu z wody wysusza się zaś w cieniu, lecz na suchym miejscu. Dębowe deski kładą się także w śnieg, a mniejsze kawałki w gnojówkę. Chcąc tak moczone drzewo uczynić jeszcze trwalszym, trzeba je pociągnąć olejem lub żywicą.

2. Przez gotowanie. Sposobu tego używa się przy kawałkach małych porządkowego drzewa, w celu przedszego uwolnienia go z wilgotnych soków, a tem samym przyspieszenia wyschnięcia, oraz w celu zmiękczenia i nadania włóknom na chwilę więcej giętkości. Gotowanie w oleju jest najlepsze ale zbyt kosztowne. Za pomocą pary można także drzewo wyprażyć, a to w ten sposób, że się kładzie drzewo do szczelnej, zamykanej skrzyni, z ukośnym dnem, do której wprowadza się parę z obok stojącego kotła. Parę puszcza się tak długo do skrzyni, jak długo odciek jej będzie brudny i mętny: ustaje się zaś, skoro krople odpływającej pary będą czyste jak woda. Drzewo tak wyparzone nabiera także więcej giętkości, ale jest niewytrzymałe na zmianę powietrza.

3. Przez nadymianie i wypiekanie. Tylko mniejsze i średnie drzewo można tym sposobem poprawiać. Środek ten zabezpiecza drzewo od zepsucia, od pękania, a szczególnie przeciw wilgoci. Grubsze kawały należy tak długo trzymać nad wolnym ogniem, aż kora całkiem zwęgleje. Przez to nabierze drzewo trwałości, a osobliwie drzewo olszowe zrobi się zdadniejszym do kołodziejskiej roboty.

W Szwecji kładą całe pnie drzewa na kilka lat w torfiaste bloki z których potem nader trwałe zyskują drzewo.

Wyrobienie drzewa z grubszego.

Przy tém zważać trzeba na następujące punkta:

1. Jeżeli nie chcemy drzewu odebrać mocy, nie powinniśmy mu przecinać włókien, lecz w ogóle starać się, aby zawsze szły na pozdłuż drzewa. Używając zatem pewną część tylko pnia grubego, należy go połupać, lub też jeżeli drzewo kręte i nieładne, albo, gdyby przez łupanie nierówne wypadły części, rozetrznąć je na pozdłuż piłą.

2. Duszę z drzew należy zciesywać między wióry, chyba że przypadnie na sam środek. Dębina, buczyna i brzościewina niezawodnie pękać się będzie; skoro dusza zostaje w środku, a drzewo przynajmniej 6 cali grubości nie dosięgnie. Drzewo na osie i drągi, na których podczas wzięcia wielkie spoczywać mają ciężary powinno być przez sam środek duszy łupane.

3. U dębu jest biel daleko miękciejszy i słabszy od rdzeniu, dla tego też albo się odrzuca całkiem, albo używa się w większej grubości. Toż samo uważa się i przy kantach drzewa.

4. Pniów przeznaczonych na piasty, nie należy zaraz rozrzynać na kawałki według długości piast, gdyżby w końcu popekały. Drzewo z podwójnym rdzeniem nieprzydatne jest na piasty. Można atoli wyrabiać piasty z drzewa świeżego, albowiem okucie zapobieży pękaniu.

5. Sprychy i kłapki do beczek łupią się w ten sposób, iż węższą ich stroną zwróci się ku rdzeniu.

6. Dzwona do kół wyrzynają się tak, iż kora przypadnie na jedną ze stron płaskich. Rdzeń zaś całkiem się odrzuca. Dzwona z desek są takie, których wypukła strona obrócona jest do kory. Są słabe i pękają się od goździ.

7. Skręty najlepiej wyrabiać z drzewa łupanego, z którego rdzeń oddalony.

8. Dyszle, brony, grządziele wyrabiają się pospolicie z okrągłego drzewa, do czego najeczęściej używa się brzeziny, i to w takiej grubości, aby nie potrzeba odrzucać bielu, gdyż ten mocniejszy jest od rdzeniu.

